

Uchwała

Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

z dnia ... lutego 2024 r.

w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015 – 2023 w kontekście działalności
Trybunału Konstytucyjnego

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, działając w celu usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego oraz przywrócenia zgodności działalności Trybunału Konstytucyjnego z wymaganiami art. 7 i art. 194 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284), wykonując wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. K 34/15 (Dz. U. poz. 2129) i z dnia 9 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. K 35/15 (Dz. U. poz. 2147), jak również wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce* (skarga nr 4907/18) i z 14 grudnia 2023 r. sprawie *M.L. przeciwko Polsce* (skarga nr 40119/21), stwierdza, że:

- 1) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Bronisława Sitka), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 23 października 2015 r. (poz. 1041);
- 2) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Andrzeja Jana Sokali), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 23 października 2015 r. (poz. 1042);
- 3) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie stwierdzenia braku mocy prawnej uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Romana Hausera), opublikowana w Monitorze Polskim z 26 listopada 2015 r. (poz. 1131);
- 4) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie stwierdzenia braku mocy prawnej uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Andrzeja Jakubckiego), opublikowana w Monitorze Polskim z 26 listopada 2015 r. (poz. 1132);
- 5) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie stwierdzenia braku mocy prawnej uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Krzysztofa Ślęzaka), opublikowana w Monitorze Polskim z 26 listopada 2015 r. (poz. 1133);

- 6) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Mariusza Muszyńskiego), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 2 grudnia 2015 r. (poz. 1184);
- 7) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Henryka Ciocha), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 2 grudnia 2015 r. (poz. 1182);
- 8) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Lecha Morawskiego), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 2 grudnia 2015 r. (poz. 1183);
- 9) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 września 2017 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Justyna Piskorskiego), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 19 września 2017 r. (poz. 873);
- 10) uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 2018 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (dot. Jarosława Wyrembaka), opublikowana w Monitorze Polskim z dnia 31 stycznia 2018 r. (poz. 134);

- zostały podjęte z rażącym naruszeniem prawa, w tym Konstytucji RP oraz Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a tym samym są pozbawione mocy prawej i nie wywołały skutków prawnych w nich przewidzianych.

W konsekwencji Sejm uznaje, że Mariusz Muszyński, Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak nie są sędziami Trybunału Konstytucyjnego. Liczne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są dotknięte wadą prawną, ponieważ:

- Mariusz Muszyński, Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak (a wcześniej Henryk Cioch oraz Lech Morawski) brali udział w działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, uczestnicząc w wydaniu rozstrzygnięć w składach jednoosobowych i wieloosobowych;

- wnioski o wyłączenie od orzekania powyższych osób, składane przez strony postępowań, były konsekwentnie oddalane;

- sędziowie TK oddalali wnioski o wyłączenie powyższych osób od orzekania, jak również wraz z nieuprawnionymi osobami uczestniczyli w działalności orzeczniczej TK.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje również, że funkcję Prezesa TK sprawuje osoba nieuprawniona. Julia Przyłębska kieruje TK od 21 grudnia 2016 r., kiedy to Prezydent RP powierzył jej pełnienie funkcji Prezesa TK. Wybór ten, którego poprawność była wielokrotnie kwestionowana, został

dokonany bez wcześniejszego uzyskania wymaganej prawem uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów TK. Co więcej, nawet jeśli przyjąć do wiadomości zdarzenie faktyczne wadliwego powołania, to zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. poz. 2072) kadencja Prezesa Trybunału Konstytucyjnego trwa 6 lat. To oznacza, że kadencja Julii Przyłębskiej wygasa z dniem 21 grudnia 2022 r. W konsekwencji wszystkie decyzje proceduralne w zakresie kierowania pracami TK, a zwłaszcza wyznaczenie składów orzekających, podejmowane przez Julię Przyłębską mogą być podważane.

Siedmiu sędziów TK w pismach z 28 czerwca 2018 r. oraz 5 grudnia 2018 r. wskazywało, że w praktyce działalności Trybunału Konstytucyjnego dochodziło do manipulowania składami orzecznymi. Stanowiska te nie wpłynęły na zmianę sposobu funkcjonowania TK, a zwłaszcza na zachowanie osoby kierującej TK, czyli Julii Przyłębskiej.

W związku z sytuacją w Trybunale Konstytucyjnym, 15 lutego 2023 r. Komisja Europejska podjęła postępowanie przeciwnaruszeniowe w stosunku do Polski. Zdaniem Komisji Europejskiej Trybunał Konstytucyjny nie wypełnia znamion niezależnego sądu w rozumieniu art. 19 Traktatu o Unii Europejskiej.

Naruszenia Konstytucji i prawa w działalności Trybunału Konstytucyjnego przybrały skalę, która uniemożliwia temu organowi wykonywanie ustrojowych zadań w zakresie kontroli konstytucyjności prawa, w tym ochrony praw człowieka i obywatela.

W ocenie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej stan niezdolności obecnie funkcjonującego organu do wykonywania zadań Trybunału Konstytucyjnego określonych w art. 188 i 189 Konstytucji RP, wymaga ponownej kreacji sądu konstytucyjnego, zgodnie z konstytucyjnymi zasadami oraz przy uwzględnieniu głosu wszystkich sił politycznych szanujących porządek konstytucyjny. Sędziowie odnowionego Trybunału Konstytucyjnego powinni być wybrani z udziałem głosu ugrupowań opozycyjnych. Ustalanie składu osobowego powinno być rozłożone w czasie tak, aby potwierdzić wolę kreacji tego organu w sposób wolny od perspektywy bieżącej kadencji Sejmu i Senatu.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wzywa organy władzy publicznej oraz samorządy zawodów zaufania publicznego do kierowania się niniejszą uchwałą w swojej działalności. Niesporne jest, że organy władzy publicznej mają obowiązek przestrzegać Konstytucji, a w szczególności wynikającej z art. 7 Konstytucji zasady legalizmu, zgodnie z którą organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stoi na stanowisku, że uwzględnienie w działalności organu władzy publicznej rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego wydanych z naruszeniem prawa może zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu przez te organy.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej apeluje do sędziów Trybunału Konstytucyjnego o rezygnację, a tym samym o przyłączenie się do procesu demokratycznych przemian.

Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Uzasadnienie

1. Kryzys konstytucyjny 2015 – 2017 i jego konsekwencje ustrojowe dla Trybunału Konstytucyjnego

W dniu 8 października 2015 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął 5 uchwał o powołaniu sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego nastąpił na podstawie Konstytucji RP oraz ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064 z 2015 r. ze zm., akt archiwalny, dalej: **Ustawa o TK z 2015 r.**).

Przepis art. 137 Ustawy o TK z 2015 r. stwarzał Sejmowi RP VII kadencji możliwość dokonania wyboru 5 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, pomimo tego, że w toku ówczesnej kadencji Sejmu RP zwalniały się jedynie 3 stanowiska sędziów w Trybunale Konstytucyjnym. Kolejne 2 stanowiska sędziów zwalniały się w bieżącym roku kalendarzowym, ale już podczas kolejnej kadencji Sejmu RP. Sejm VII kadencji dokonał jednak wyboru 5 sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Sejm VII kadencji podjął wówczas dwie wadliwe prawnie uchwały w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (uchwały pkt 1 i 2).

Ustawodawca na początku VIII kadencji Sejmu RP wprowadził zmiany do Ustawy o TK z 2015 r., derogując przepis art. 137 i dodając art. 137a, który stwarzał podstawy do ponownego wyboru 5 sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Sejm RP VIII kadencji w dniu 25 listopada 2015 r. podjął uchwałę stwierdzającą brak mocy prawnej wszystkich 5 uchwał o wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego, podjętych w dniu 8 października 2015 r., a następnie dokonał wyboru kolejnych 5 sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

Sejm VII i VIII kadencji dokonał zatem łącznie wyboru 10 osób na 5 wolnych stanowisk sędziowskich w Trybunale Konstytucyjnym. Rozpoczęty w 2015 r. kryzys konstytucyjny, związany ze sporem o skład sędziowski w Trybunale Konstytucyjnym, wywołał poważne napięcia polityczne oraz niepokoje i demonstracje społeczne w obronie niezależności i apolityczności Trybunału Konstytucyjnego. Elementem kryzysu konstytucyjnego były także liczne, następujące po sobie w krótkich odstępach

czasu, radykalne zmiany otoczenia normatywnego Trybunału Konstytucyjnego¹ oraz wyroki Trybunału Konstytucyjnego mające na celu zażegnanie narastającego kryzysu².

Kryzys konstytucyjny 2015 – 2017 pod względem prawnym został rozwiązany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2015 r. (sygn. K 34/15), w którym stwierdzono, że art. 137 Ustawy o TK z 2015 r. jest zgodny z Konstytucją w zakresie dotyczącym 3 sędziów, których kadencja upływa 6 listopada 2015 r., natomiast jest sprzeczny z Konstytucją w odniesieniu do sędziów, których kadencja upływa odpowiednio w dniu 2 i 8 grudnia 2015 r. Analogiczny pogląd Trybunał Konstytucyjny wyraził w wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r. (sygn. K 35/15) w odniesieniu do art. 137a Ustawy o TK z 2015 r. Z rozstrzygnięć tych wynika, że Sejm RP VII mógł dokonać wyboru 3 sędziów Trybunału na miejsca, które zwalniały się w dniu 6 listopada 2015 r., natomiast Sejm RP VIII kadencji mógł dokonać wyboru 2 sędziów na miejsca, które zwalniały się w dniu 2 i 8 grudnia 2015 r.

Prezydent RP odmówił jednak przyjęcia ślubowania od 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego wybranych prawidłowo przez Sejm VII kadencji (sędziowie: Roman Hauser, Andrzej Jakubecki i Krzysztof Ślęzak) oraz przyjął ślubowanie od wszystkich 5 osób wybranych na stanowisko sędziów Trybunału Konstytucyjnego przez Sejm VIII kadencji (sędziowie: Julia Przyłębska i Piotr Pszczołkowski, a także osoby powołane wadliwie: Henryk Cioch, Lech Morawski i Mariusz Muszyński).

Z dniem 20 grudnia 2016 r. do działalności orzeczniczej w Trybunale Konstytucyjnym zostały przez Julię Przyłębską dopuszczone trzy osoby nieuprawnione do orzekania (tzw. „sędziowie dublerzy”), które – wbrew art. 7 i 194 Konstytucji RP – zostały powołane na stanowiska sędziowskie zajęte przez sędziów powołanych prawidłowo przez Sejm RP VII kadencji.

W dniu 15 września 2017 r. – w związku ze śmiercią Lecha Morawskiego – Sejm RP podjął uchwałę o powołaniu na stanowisko sędziego TK Justyna Piskorskiego (M. P. poz. 873 z 2017 r.), a w dniu 26 stycznia 2018 r. – w związku ze śmiercią Henryka Ciocha – Sejm RP podjął uchwałę o powołaniu na stanowisko sędziego TK Jarosława Wyrembaka (M. P. poz. 134 z 2018 r.). Uchwały te należy uznać za wadliwe pod względem prawnym, gdyż powołanie na stanowiska sędziów Trybunału Konstytucyjnego miało miejsce w toku kadencji prawidłowo wybranych sędziów TK Krzysztofa Ślęzaka i Romana Hausera.

¹ Ustawa o TK z 2015 r. w okresie jej 11 miesięcznego obowiązywania była nowelizowana trzykrotnie. Kolejna Ustawa o Trybunale Konstytucyjnym (z dnia 22 lipca 2016 r.) obowiązywała 5 miesięcy i w tym czasie była przedmiotem jednej nowelizacji. Ustawa ta została zastąpiona przez obowiązujące ustawy: z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

² Wyroki TK z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie K 34/15, z dnia 6 grudnia 2015 r. w sprawie K 35/15, 9 marca 2016 r. w sprawie K 47/15, wyrok z dnia 11 sierpnia 2016 r. w sprawie K 39/16.

Pierwsze orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydane z udziałem osób nieuprawnionych do orzekania zapadły w 2017 r. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka do końca 2022 r. wydano 85 wyroków TK z udziałem osób nieuprawnionych do orzekania³. Pomimo składanych przez strony postępowania wniosków o wyłączenie tych osób od orzekania, wykonywali oni swoje funkcje orzecznicze. Co więcej, wnioski o wyłączenie były oddalane przez sędziów TK, którzy tym samym przyczyniali się do pogłębiania kryzysu w działalności sądu konstytucyjnego.

2. Konsekwencje kryzysu konstytucyjnego dla Trybunału Konstytucyjnego

Kryzys konstytucyjny 2015 – 2017 wywołał w systemie kontroli konstytucyjności prawa w Polsce szereg negatywnych skutków, uruchomił proces postępującej erozji zaufania do Trybunału Konstytucyjnego i jego orzeczeń, zaniku standardów niezależności politycznej Trybunału i niezawisłości jego sędziów, bezprecedensowego obniżenia jakości merytorycznej orzeczeń Trybunału, dysfunkcjonalności organizacyjnej i orzeczniczej, czego efektem jest utrata przez Trybunał Konstytucyjny w obecnym kształcie zdolności do realizacji jego konstytucyjnych zadań.

2.1. Wybór Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego

Obok sporu dotyczącego składu orzekającego w Trybunale Konstytucyjnym wskutek kryzysu konstytucyjnego pojawił się problem dotyczący wyboru Prezesa i wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego nie podjęło bowiem w 2016 r. uchwały o przedstawieniu Prezydentowi RP kandydatur na stanowisko Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego. Sędzia Julia Przyłębska została zatem powołana przez Prezydenta RP na stanowisko Prezesa Trybunału Konstytucyjnego bez wymaganej ku temu uchwały.

Ponadto, zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. poz. 2072) kadencja Prezesa Trybunału Konstytucyjnego trwa 6 lat. To oznacza, że kadencja Prezes Julii Przyłębskiej wygasła z dniem 21 grudnia 2022 r. Jednakże po upływie ustawowej kadencji na stanowisku Prezesa TK Julia Przyłębska odmówiła złożenia funkcji i przeprowadzenia kolejnych wyborów na stanowisko Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, kierując nadal działalnością orzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego bez jakiegokolwiek podstawy prawnej. W konsekwencji wszystkie decyzje proceduralne w zakresie kierowania pracami TK podejmowane przez

³ Zob. M. Szwed: *Wyroki TK wydane w nieprawidłowych składach. Analiza orzecznictwa TK w latach 2017 – 2022 oraz możliwych sposobów prawnej regulacji skutków wyroków TK w składach z udziałem nieprawidłowo wybranych osób*, Warszawa, czerwiec 2023 r. (<https://hfhr.pl/upload/2023/07/raport-wyroki-tk-wydane-w-nieprawidlowych-skladach.pdf>).

Julię Przyłębską (w tym wyznaczanie składów orzekających) są obarczone poważną wadliwością i mogą być podważane.

Spór wokół stanowiska Prezesa Trybunału Konstytucyjnego doprowadził do powstania otwartego i publicznego konfliktu między sędziami Trybunału Konstytucyjnym, potwierdzonego listami otwartymi z 2023 r., podpisanymi przez kilku sędziów TK.

2.2. Działalność J. Przyłębskiej w roli Prezesa Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny pod kierownictwem Julii Przyłębskiej utracił jakąkolwiek zdolność do apolitycznego rozpatrywania zawisłych przed nim sporów konstytucyjnych. Realizując dyrektywy polityczne utracił z pola widzenia Konstytucję RP oraz wynikające z niej zasady i normy, którymi powinien się bezwzględnie kierować.

Skalę istniejących nieprawidłowości oraz ich wagę obrazują publiczne zarzuty kierowane pod adresem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego o manipulowanie składami orzecznymi Trybunału Konstytucyjnego i powoływanie ich *ad hoc* pod oczekiwany kierunek rozstrzygnięcia. Zarzuty te zostały poparte poważnymi dowodami i analizami wskazującymi liczne przykłady nieuprawnionych zmian w składach orzekających Trybunału Konstytucyjnego⁴. Proceder manipulowania składami orzekającymi przez Julię Przyłębską potwierdzili także sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w otwartych listach protestacyjnych z dnia 29 czerwca 2018 r. oraz z 5 grudnia 2018 r.

Trybunał Konstytucyjny stał się dysfunkcyjny organizacyjnie. Stale malejącej liczbie wydawanych orzeczeń (w 2022 r. Trybunał Konstytucyjny wydał tylko 14 wyroków⁵) towarzyszą także coraz większe trudności z prawidłowym zaplanowaniem i przeprowadzeniem podstawowych czynności procesowych (odwoływanie zaplanowanych rozpraw, rosnące przewlekłości rozpatrywanych spraw).

2.3. Działalność orzecznicza Trybunału Konstytucyjnego – konsekwencje prawne

Dopuszczenie do działalności orzeczniczej w Trybunale Konstytucyjnym osób nieuprawnionych do orzekania wywołało negatywne konsekwencje w systemie prawnym. Skuteczność rozstrzygnięć wydanych przez TK z udziałem osób nieuprawnionych do orzekania została poddana w wątpliwość zarówno w doktrynie prawa konstytucyjnego, jak i orzecznictwie sądów krajowych i międzynarodowych.

⁴ Zob. „*Funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego w latach 2014 – 2017*”, Raport Fundacji im. S. Batorego, Forum Idei, Warszawa 2018, a także „*Stanowisko Zespołu Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego w sprawie manipulowania składami sędziowskim przez panią Julię Przyłębską*”, Warszawa 23 maja 2018 r.

⁵ Zob. Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2022 r., Wydawnictwo Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2023 r.

W dniu 7 maja 2021 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: **ETPCz**), w sprawie *Xero Flor przeciwko Polsce* (skarga nr 4907/18), stwierdził, że prowadzenie w Trybunale Konstytucyjnym działalności orzeczniczej przez osoby nieuprawnione od orzekania (sprawa ta dotyczyła rozstrzygnięcia wydanego przez Mariusza Muszyńskiego) naruszyło prawo do sądu i rzetelnego procesu (art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności).

ETPCz podkreślił, że stwierdzone w sprawie naruszenia prawa krajowego „dotyczyły fundamentalnej zasady procedury wyboru, a mianowicie zasady, że sędziego Trybunału Konstytucyjnego wybiera Sejm tej kadencji, w trakcie której przypada dzień powstania wakatu na tym stanowisku sędziowskim. Ta fundamentalna zasada wynikająca z art. 194 ust. 1 Konstytucji została uznana przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 3 grudnia 2015 r. (sygn. K 34/15) i potwierdzona w czterech kolejnych orzeczeniach, o których mowa powyżej. Trybunał przypomina, że Sejm VIII kadencji, dokonując wyboru trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego w dniu 2 grudnia 2015 r., dopuścił się naruszenia tej podstawowej zasady, ponieważ stanowiska, na które zostali oni rzekomo wybrani, zostały już obsadzone przez trzech sędziów wybranych przez poprzedni Sejm. (...) Trybunał zauważa, że wybór trzech sędziów w dniu 2 grudnia 2015 r. oraz ich zaprzysiężenie miały miejsce tuż przed wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny wyroku w sprawie o sygn. K 34/15. Jego zdaniem przyspieszone działania Sejmu VIII kadencji i Prezydenta RP, którzy byli świadomi nieuniknionego wydania orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny, budzą wątpliwości jako nieprawidłowa ingerencja tych organów w proces wyboru sędziów konstytucyjnych.” (uzasadnienie, p. 277 i 279).

W dniu 14 grudnia 2023 r. ETPCz wydał kolejny wyrok (*M.L. przeciwko Polsce*, skarga nr 40119/21), w którym stwierdził, że udział w działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego osób nieuprawnionych do orzekania prowadzi do naruszenia standardów rzetelnego procesu i prawa do sądu. W sprawie tej ETPCz potwierdził, że w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego uczestniczyły osoby nieuprawnione do orzekania. Byli to, poza Mariuszem Muszyńskim, także Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak, którzy zostali powołani na stanowiska sędziów Trybunału Konstytucyjnego w procedurze, której stopień wadliwości – zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – podważa legitymację składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego, jako sądu ustanowionego zgodnie z Konstytucją RP i ustawą.

W związku z sytuacją w Trybunale Konstytucyjnym, w szczególności z uwagi na wydawanie rozstrzygnięć poważających fundamentalne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej i członkostwa Polski w jej strukturach, Komisja Europejska wszczęła 15 lutego 2023 r. postępowania przeciwnaruszeniowe w stosunku do Polski, w trybie art. 258 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Problem uczestnictwa w działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego osób nieuprawnionych do orzekania wymaga niezwłocznego rozwiązania poprzez odsunięcie osób nieuprawnionych od orzekania w Trybunale Konstytucyjnym. Skutki takiej działalności, jak wskazują przywołane wyżej wyroki ETPCz, prowadzą bowiem do erozji systemu prawnego, podważenia zasad zaufania do państwa i pewności prawa oraz naruszają prawa i wolności jednostki.

2.4. Działalność orzecznicza Trybunału Konstytucyjnego – konsekwencje społeczne

W konsekwencji kryzysu konstytucyjnego i uzależnienia Trybunału Konstytucyjnego od czynników politycznych sukcesywnie obniża się jakość orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny wydaje rozstrzygnięcia, które są w sposób jaskrawy odległe od norm, zasad oraz wartości wynikających z Konstytucji RP. Znaczną część aktualnej działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego zajmują rozstrzygnięcia, które wykraczają poza rolę negatywnego ustawodawcy, gdyż polegają na faktycznym kreowaniu norm ustawowych lub konstytucyjnych przez Trybunał Konstytucyjnym.

Rozstrzygnięcia te dotyczą zarówno pozycji ustrojowej konstytucyjnych organów władzy publicznej (Rzecznik Praw Obywatelskich, Krajowa Rada Sądownictwa, Sąd Najwyższy), jak i relacji Polski ze strukturami Unii Europejskiej.

Najbardziej jaskrawym przykładem negatywnych skutków społecznych wykraczania Trybunału Konstytucyjnego poza określone w Konstytucji RP kompetencje orzecznicze, jest sprawa o sygn. K 1/20, w której Trybunał Konstytucyjny orzekł w sprawie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (tzw. rozstrzygnięcie TK w sprawie aborcji). Wydanie tego rozstrzygnięcia wywołało skutki normatywne w postaci radykalnego zaostrzenia warunków dokonywania legalnej aborcji oraz pogwałcenia fundamentalnych praw kobiet. Rozstrzygnięcie to spotkało się z bezprecedensowym sprzeciwem społecznym, w wielodniowych protestach społecznych na ulicach większości miast w Polsce brały udział miliony obywateli.

Dokonując analizy skutków społecznych działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego należy także zwrócić uwagę na rosnącą liczbę spraw o istotnym znaczeniu dla jednostki, którą Trybunał Konstytucyjny umarza.

2.5. Działalność sędziów Trybunału Konstytucyjnego nielicująca z godnością urzędu

Działalność publiczna niektórych sędziów Trybunału Konstytucyjnego jest krańcowo odległa od minimalnych standardów związanych z godnością pełnionego urzędu. Sędzia Krystyna Pawłowicz prowadzi w mediach społecznościowych jawną działalność polityczną, nie stara się nawet udawać

bezsronności, nawołuje do nienawiści i propaguje nienawiść, wypowiadając się przy tym w sposób nie tylko naruszający zasady etyki sędziego, ale także minimalne standardy cywilizowanej estetyki i kultury.

Działalność wspomnianego sędziego Trybunału Konstytucyjnego spotyka się z milczącą aprobatą ze strony osób kierujących Trybunałem Konstytucyjnym oraz pozostałych sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Do opinii publicznej nie przedostała się dotąd informacja, by jakkolwiek sędzia złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w związku z medialnym i politycznym zaangażowaniem sędzi Krystyny Pawłowicz.

3. Usunięcie skutków kryzysu konstytucyjnego

Działając w poczuciu odpowiedzialności za konstytucyjny ustrój Rzeczypospolitej Polskiej, zaufania obywateli do państwa oraz stanowionego przez nie prawa, kierując się także obowiązkiem wykonania przywołanych wyroków Trybunału Konstytucyjnego i ETPCz, Sejm RP podejmuje uchwałę mającą na celu doprowadzenie do zgodności składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego z art. 7, art. 194 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Celem niniejszej uchwały jest rozwiązanie nawarstwiających się problemów prawnych dotyczących składu orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego w sposób obiektywny i apolityczny. Uchwała obejmuje swoim zakresem wadliwe prawnie uchwały dotyczące składu orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego wydane zarówno przez Sejm VII kadencji (2011 – 2015), jak i Sejm VIII kadencji (2015 – 2019).

Sejm RP stwierdza, że uchwały, o których mowa w pkt 1 – 10, są pozbawione mocy prawej i nie wywołały skutków prawnych w nich przewidzianych, tj. nie doprowadziły podważenia mocy prawnej uchwał Sejmu RP o wyborze sędziów Romana Hausera, Andrzeja Jakubeckiego i Krzysztofa Ślęzaka na stanowiska sędziów Trybunału Konstytucyjnego, a osoby bezprawnie powołane na stanowiska sędziowskie w Trybunale Konstytucyjnym, tj. Mariusz Muszyński, Henryk Cioch, Lech Morawski, Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak, nie są sędziami Trybunału Konstytucyjnego i nie mają legitymacji do wykonywania w Trybunale Konstytucyjnym czynności orzeczniczych.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej – kierując się odpowiedzialnością za ustrój konstytucyjny – wzywa organy władzy publicznej oraz samorządy zawodów zaufania publicznego do kierowania się niniejszą uchwałą w swojej działalności. Organy władzy publicznej mają obowiązek przestrzegać Konstytucji, a w szczególności wynikającej z art. 7 Konstytucji zasady legalizmu, zgodnie z którą organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stoi na stanowisku, że uwzględnienie w działalności organu władzy publicznej rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego wydanych z naruszeniem prawa może zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu przez te organy.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej apeluje do osób sprawujących dotychczas funkcje sędziów Trybunału Konstytucyjnego o uznanie, że ich mandat wyczerpał się i wsparcia w ten sposób procesu zmierzającego do przywrócenia porządku konstytucyjnego w Polsce. W Polsce konieczne jest stworzenie odnowionego Trybunału Konstytucyjnego, tak aby był to organ zdolny wykonywania zadań określonych w art. 188 i 189 Konstytucji RP. Odnowiony TK powinien zostać stworzony zgodnie z konstytucyjnymi zasadami oraz przy uwzględnieniu głosu wszystkich sił politycznych szanujących porządek konstytucyjny. Sędziowie odnowionego TK powinni być wybrani z udziałem głosu ugrupowań opozycyjnych. Ustalanie składu osobowego powinno być rozłożone w czasie tak, aby potwierdzić wolę kreacji tego organu w sposób wolny od perspektywy bieżącej kadencji Sejmu i Senatu. Skład sędziów Trybunału wybieranych na okres 9-letniej kadencji nie powinien być w całości wybierany przez Sejm danej kadencji. Należy rozważyć model zastosowany w początkach istnienia Trybunału Konstytucyjnego – powoływania części sędziów na okresy krótsze aniżeli 9-letnia kadencja sędziego.